

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ФІРМИ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

©2017 ЄЛІСЕЄВА О. К., СІМОН Г. С.

УДК 657.312.2

Єлісеєва О. К., Сімон Г. С. Аналіз грошових потоків фірми як складова формування стратегії сталого розвитку

У статті наведено приклади існуючих підходів до аналізу грошових потоків підприємств. Обґрунтовано необхідність і доцільність різних методичних підходів до проведення аналізу грошових потоків. Установлено рекомендований перелік методів аналізу, що складається з трьох блоків: визначення ліквідності балансу підприємства та аналіз отриманих результатів; оцінка вхідних і вихідних валових чистих грошових потоків; розрахунок та аналітика фінансових коефіцієнтів за встановленими критеріями. Отриману концепцію реалізовано на прикладі підприємства ТОВ «МЕГА ЛІНК» за даними його фінансової звітності за період 2012–2016 рр. Проведення аналізу в такій послідовності не тільки надає повну картину про фінансовий стан фірми, але і служить невід'ємною складовою для розробки стратегії сталого розвитку. Водночас запропонований перелік не перевантажений зайвими розрахунками, що, в основному, несуть малозначущу інформацію для користувача.

Ключові слова: аналіз, ліквідність балансу, валовий чистий грошовий потік, коефіцієнт грошового потоку, підприємство.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Єлісеєва Оксана Костянтинівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри статистики, обліку та економічної інформатики, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: ok17_5@ukr.net

Сімон Ганна Станіславівна – магістр, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: annsimon131@gmail.com

УДК 657.312.2

UDC 657.312.2

Єлісеєва О. К., Сімон А. С. Анализ денежных потоков фирмы как составляющая формирования стратегии устойчивого развития

В статье приведены примеры существующих подходов к анализу денежных потоков предприятий. Обоснована необходимость и целесообразность различных методических подходов к проведению анализа денежных потоков. Установлен рекомендованный перечень методов анализа, который состоит из трех блоков: определение ликвидности баланса предприятия и анализ полученных результатов; оценка входных и выходных валовых чистых денежных потоков; расчет и аналитика финансовых коэффициентов по установленным критериям. Полученная концепция реализована на примере ООО «МЕГА ЛИНК» по данным его финансовой отчетности за период 2012–2016 гг. Проведение анализа в такой последовательности не только предоставляет полную картину о финансовом состоянии фирмы, но и служит неотъемлемой составляющей для разработки стратегии устойчивого развития. В то же время предложенный перечень не перегружен лишними расчетами, которые, в основном, несут малозначимую информацию для пользователя.

Ключевые слова: анализ, ликвидность баланса, валовой чистый денежный поток, коэффициент денежного потока, предприятие.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Єлісеєва Оксана Константиновна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедрою статистики, учета та економічної інформатики, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: ok17_5@ukr.net

Сімон Анна Станіславівна – магістр, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (пр. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна)

E-mail: annsimon131@gmail.com

Yeliseyeva O. K., Simon H. S. Analyzing the Company's Money Flows as a Component of Formation of the Sustainable Development Strategy

The article provides examples of existing approaches to analyzing the money flows of enterprises. The necessity and expediency of various methodical approaches to carrying out of analysis of money flows have been substantiated. The recommended list of methods of analysis has been determined, which consists of three blocks: determination of liquidity of the enterprise's balance and analysis of the obtained results; assessment of the input and output gross net money flows; calculation and analysis of financial rates according to the determined criteria. The received conception is implemented on the example of the ООО «MEGA LINK», according to the data of its financial statements for the period of 2012–2016. Carrying out an analysis in such a sequence not only provides a complete picture of the company's financial condition, but also serves as an integral part of the development of a sustainable development strategy. At the same time the proposed list is not overloaded with superfluous calculations which, basically, bring insignificant information for the user.

Keywords: analysis, liquidity of balance, gross net money flow, money flow ratio, enterprise.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Yeliseyeva Oxana K. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Statistics, Accounting and Economic Informatics, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: ok17_5@ukr.net

Simon Hanna S. – Master, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49000, Ukraine)

E-mail: annsimon131@gmail.com

Складний динамічний процес функціонування фірми є результатом постійного циклічного руху грошової маси. Через обмеженість її обсягів порушується відновлення циклів як операційної, так і інвестиційної й фінансової діяльності. Отже, вирішення цієї проблеми неможливе без організації обліку, економічного аналізу та контролю грошових потоків підприємств.

Вітчизняні вчені почали широко оперувати терміном «грошовий потік» лише з початком ринкового ре-

формування української економіки. Існує велика різноманітність поглядів серед зарубіжних і вітчизняних учених щодо сутності та природи грошових потоків, особливості управління та аналізу. Під грошовим потоком більшість авторів [1–10] розуміють сукупність розподілених у часі фактів надходження або вибуття грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Аналіз літературних джерел показав, що питанням теорії та практики економічного аналізу грошових потоків підприємств присвячена велика кількість наукових праць. Так, Мних Є. В. і Білик М. Д. пропонують застосувати систему показників, що включає такі коефіцієнти: ліквідності чистого грошового потоку, ефективності чистого грошового потоку, достатності чистого грошового потоку та якості чистого грошового потоку [8; 1].

Мельничук Т. А. пропонує використовувати структурний і просторовий методи оцінки руху грошових потоків. Автором досліджено показники, що характеризують рух грошових потоків підприємства: ліквідність та платоспроможність грошового потоку [7].

У праці Заревчачкої Т. В. пропонується проводити аналіз грошових потоків у два етапи: на першому – визначають критерії ефективного формування грошових потоків, на другому – надходження та витрачання грошових коштів шляхом аналізу основних фінансових показників [5].

Проте, як свідчить дослідження останніх напрацювань у сфері аналізу грошових потоків підприємств [1–4], запропоновані методики в цілому прийнятні для розкриття суті досліджуваної проблематики. Але деякі з них мають неточності в алгоритмі розрахунку окремих показників [5; 6]. На нашу думку, деякі з них перевантажені кількістю запропонованих показників, які не завдають повної мірою є інформативними, що збільшує трудомісткість проведення аналізу і, своєю чергою, знижує його дієвість.

Метою статті є фінансово-економічний аналіз грошових потоків вітчизняних підприємств на прикладі ТОВ «МЕГА ЛІНК» за період 2012–2016 рр. і дослідження його сталого розвитку.

Однією з важливих функцій сталого розвитку є розробка стратегії зростання економічного потенціалу з метою завоювання на ринку сильних позицій та обґрунтування підходів до її успішної реалізації в умовах невизначеності зовнішнього середовища, потужної конкуренції на ринку та внутрішніх проблем підприємства. Розробка стратегії сталого розвитку передбачає: визначення цілей і довгострокових перспектив інвестиційної діяльності; перетворення загальних цілей на конкретні напрями здійснення інвестиційної діяльності; ефективну реалізацію розробленої стратегії з метою досягнення поставлених цілей; аналіз ситуації на ринку, внесення коректив у довгострокові напрями інвестиційної діяльності з урахуванням накопиченого досвіду, умов, що змінюються, нових ідей і можливостей підприємства [4].

При зростанні кількісних показників фінансування ефективність внутрішніх джерел є мінімальною та неякісною через неефективність механізмів управління грошовими потоками. Відповідно, недостатність коштів для фінансування розвитку підприємства за рахунок власних коштів призводить до зменшення обсягів інвестицій в основний капітал, що негативно впливає на підвищення ефективності функціонування вітчизняних підприємств та рівня їх конкурентоспроможності. Одержаного прибутку також недостатньо, щоб у разі

потреби за рахунок цього можна було б істотно збільшити оборотні активи.

У сучасних умовах реалізації стратегії сталого розвитку підприємства можуть залучити такі джерела фінансування: банківські кредити, венчурне фінансування та прямі іноземні інвестиції, які не мають суттєвої питомої ваги у фінансуванні, а також спостерігається неефективність управління цими грошовими потоками.

Виходячи з цього варто зазначити, що будь-яке планування та прогнозування за грошовими потоками неможливе без їх попередньої оцінки.

Аналіз грошових потоків є сукупністю методів формування й обробки інформації, об'єктивної оцінки стану, тенденцій розвитку, виявлення резервів підвищення ефективності їх використання та напрямів їх реалізації. З урахуванням часу, рівня деталізації об'єктів і показників аналіз може бути перспективним, поточним і оперативним. Залежно від обсягів аналіз може бути тематичним, тобто пов'язаним з визначеною конкретною метою, локальним – пов'язаним з діяльністю окремого підрозділу, комплексним – охоплювати всі сторони діяльності підприємств [3].

Джерелами інформації для аналізу грошових потоків підприємства при формуванні стратегії зростання економічного потенціалу є: платіжні та кредитні документи, виписки банку з особових рахунків підприємства, журнали-ордери 1 та 2 з обліку грошових коштів, грошових документів довгострокових і короткострокових позик; відомості 1.2 та 1.3 за дебетом рахунків 31 «Рахунки в банках» та 33 «Інші кошти», головна книга, фінансова звітність – форма 1 «Баланс», форма 3 «Звіт про рух грошових коштів» [1].

Першочерговим етапом аналізу є попередня оцінка результатів діяльності підприємств, що містить оцінку ліквідності балансу. Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів по активу, згрупованих за ступенем їх ліквідності та розташованих у порядку убывання ліквідності, із зобов'язаннями по пасиву, згрупованими за термінами їх погашення і розташованими в порядку зростання таких термінів [9].

Розглянемо аналіз ліквідності балансу ТОВ «МЕГА ЛІНК» за 2012–2016 рр., яке займається наданням телекомунікаційних послуг в м. Дніпро (табл. 1).

Як бачимо, у 2012–2013 рр. на ТОВ «МЕГА ЛІНК» спостерігається недостатня кількість найбільш ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань. Оскільки ця нестача становить порівняно невеликі суми (135 та 726 тис. грн), то така ситуація не тягне за собою тяжких наслідків (у 2014 р. це було ліквідовано, при цьому надлишок найбільш ліквідних активів склав 260 тис. грн). Підприємству необхідно контролювати ситуацію, щоб подібні негативні явища не повторювалися в майбутньому.

Щоб визначити ліквідність балансу, зіставимо підсумки наведених груп по активу і пасиву. Баланс фірми вважатиметься абсолютно ліквідним, якщо найбільш ліквідні, швидко реалізовані та повільно реалізовані активи більше або дорівнюють найбільш терміновим зобов'язанням, короткостроковим і довгостроковим

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «МЕГА ЛІНК» за 2012–2016 рр.

АКТИВ	Рік				
	2012	2013	2014	2015	2016
1. Найбільш ліквідні активи (А1)	167	102	730	757	394
2. Швидко реалізовані активи (А2)	8610	12450	12285	11334	12281
3. Повільно реалізовані активи (А3)	292	71	117	236	331
4. Важко реалізовані активи (А4)	2699	1497	1032	709	889
БАЛАНС	11768	14120	14164	13036	13895
ПАСИВ	На кінець року	На кінець року	На кінець року	На кінець року	На кінець року
1. Найбільш термінові зобов'язання (П1)	302	828	470	682	372
2. Короткострокові пасиви (П2)	0	0	0	0	0
3. Довгострокові пасиви (П3)	0	0	0	0	0
4. Постійні пасиви (П4)	11466	13292	13694	12354	13523
БАЛАНС	11768	14120	14164	13036	13895

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності.

пасивам відповідно. Важко реалізовані активи ж, навпаки, повинні бути меншими або дорівнювати постійним пасивам (рис. 1).

За досліджуваний період дещо скоротився надлишок найбільш ліквідних активів. Найближчим часом такий стан не буде тягти за собою погіршення фінансового стану підприємства, однак, якщо негативна тенденція буде зберігатися, у майбутньому це може спричинити нестачу коштів для покриття зобов'язань.

Таким чином, проведений аналіз ліквідності показав, що підприємство ТОВ «МЕГА ЛІНК» з 2014 р. має абсолютно ліквідний баланс, про що свідчить збереження встановленої нерівності.

Другим етапом аналізу грошових потоків є дослідження обсягу та структури грошових потоків за видами діяльності та проведення аналізу формування

валових грошових потоків (сукупного надходження та сукупного вибуття (витрачання) грошових коштів, чистого грошового потоку, оцінка готівкової та безготівкової їх форми, у тому числі – за видами валюти), аналіз внутрішніх та зовнішніх грошових потоків та оцінка їх збалансованості.

Отже, проведемо оцінку валових вхідних і вихідних грошових потоків від операційної та інвестиційної діяльності підприємства ТОВ «МЕГА ЛІНК», що наведено в табл. 2.

За даними табл. 2 можна зробити висновок, що у структурі валового вхідного потоку підприємства найбільшу питому вагу з 2012 по 2016 рр. займає вхідний грошовий потік від операційної діяльності. У 2012 р. він становив 5465 тис. грн, або 95,54%, у 2016 р. – 4711 тис. грн, або 95,99%. У 2013 р. питома вага вхідного грошового

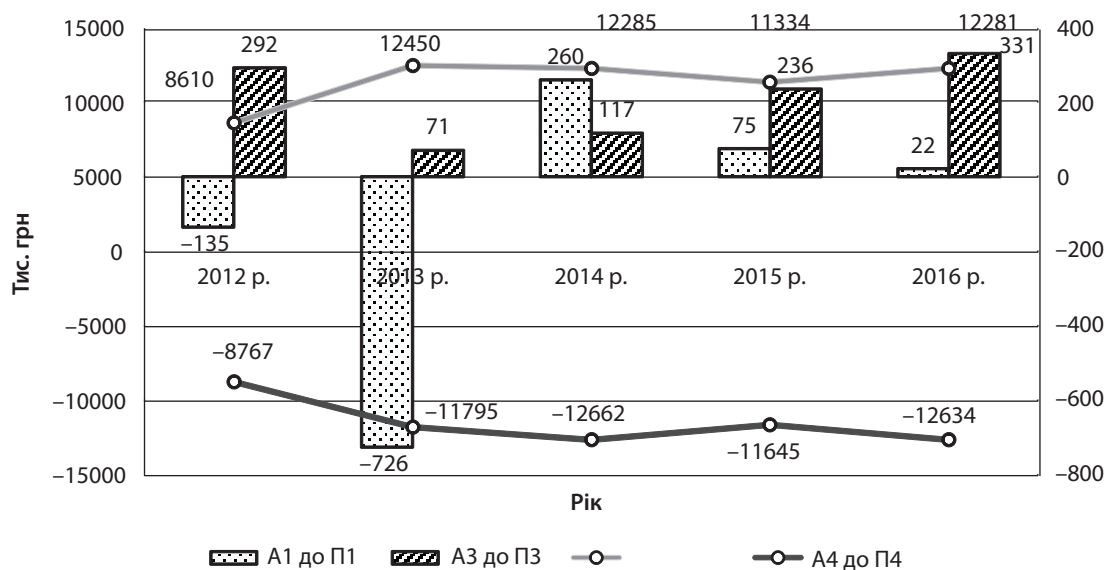

Рис. 1. Результати перевірки ліквідності Балансу ТОВ «МЕГА ЛІНК» за встановленими критеріями

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності.

Оцінка валових вхідних та вихідних грошових потоків підприємства у 2012–2016 рр.

Показник	Рік									
	2012		2013		2014		2015		2016	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Валовий вхідний грошовий потік:	5720	100	7206	100	6166	100	7163	100	4908	100
від операційної діяльності	5465	95,54	5027	69,76	6038	97,92	7163	100	4711	95,99
від інвестиційної діяльності	255	4,46	2179	30,24	128	2,08	0	0	197	4,01
Валовий вихідний грошовий потік:	6276	100	8313	100	6202	100	7519	100	5874	100
від операційної діяльності	5344	85,15	5416	65,15	5437	87,67	4067	54,09	3673	62,53
від інвестиційної діяльності	932	14,85	2897	34,85	765	12,33	3452	45,91	2201	37,47

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності.

потоків від операційної діяльності скоротилася і склала 69,76%, або 5027 тис. грн. У цьому ж році грошовий потік від інвестиційної діяльності склав 2179 тис. грн., або 30,24%, що на 25,78% більше в порівнянні з 2012 р. У 2013–2015 рр. у структурі валових вхідних потоків значних змін не відбулося.

Незначну питому вагу в структурі вхідного грошового потоку займає грошовий потік від інвестиційної діяльності. У 2012 р. він склав 255 тис. грн, або 4,46%, у 2016 р. – 197 тис. грн, або 4,01%. Це свідчить про те, що дане підприємство мало інвестує у власне виробництво. У 2015 р. підприємство взагалі не отримувало інвестиційних надходжень.

У структурі валового вихідного потоку найбільшу частку також займає потік від операційної діяльності. У 2012 р. він становив 5344 тис. грн, або 85,15%, у 2016 р. – 3673 тис. грн, або 62,53%. Потім знаходиться вихідний грошовий потік від інвестиційної діяльності: у 2012 р. – 932 тис. грн, або 14,85%, у 2016 р. – 2201 тис. грн, або 37,47%.

Заслуговує особливої уваги проведення коефіцієнтного аналізу, результати якого дають можливість оцінити стан формування для планування потреби у грошових потоках на підприємствах та виявити резерви оптимізації для цілей їх планування. Результати коефіцієнтного аналізу за певні проміжки часу є базою для визначення ефективності й якості планування грошових потоків підприємства, а отже, значущість коефіцієнтного аналізу з метою їх планування набуває ще більш чітко вираженого характеру [5].

Результати проведення коефіцієнтного аналізу грошових потоків ТОВ «МЕГА ЛІНК» графічно зображено на рис. 2.

Одним із найважливіших показників, що визначають достатність створеного товариством чистого грошового потоку з урахуванням фінансованих потреб, є коефіцієнт достатності чистого грошового потоку [9].

Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку до 2015 р. має позитивне значення (від 1,7 до 0,23), а вже у 2016 р. – від'ємне (–3,82). Це говорить про те, що суми чистого грошового потоку недостатньо для фінансування короткострокових зобов'язань та приросту виробничих запасів.

Коефіцієнт якості визначає якість грошового потоку за рахунок збільшення питомої ваги чистого прибутку, що отриманий від реалізації продукції і зниження її собівартості [10]. У нашому випадку спостерігається тенденція до коливання коефіцієнта якості чистого грошового потоку. Його значення знизилося з 5,98 у 2012 р. до –10,05 у 2013 р., зросло до 128,85 у 2015 р. і знову впало до від'ємного значення (–4,52) у 2016 р.

Для оцінки синхронності формування позитивного і від'ємного грошових потоків у розрізі окремих інтервалів звітного періоду розраховується рівень ліквідності грошового потоку підприємства [2]. Якщо значення коефіцієнта ліквідності грошових потоків вище за одиницю, то це свідчить про здатність підприємства покривати витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком. Із наведеного вище аналізу випливає, що чистий рух грошових коштів на даному підприємстві не повністю покриває всі його витрати.

Коефіцієнт ефективності чистого грошового потоку за нормативом повинен бути більшим за 0,5, що простежується на даному підприємстві впродовж всього досліджуваного періоду.

ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження показало, що фінансова стабільність ТОВ «МЕГА ЛІНК» знаходиться в нестабільному фінансовому стані, що найближчим часом може призвести до великих збитків. Тому підприємству треба переглянути методи управління грошовими потоками і розробити оптимальний план для реалізації ефективних заходів щодо зменшення небажаних витрат.

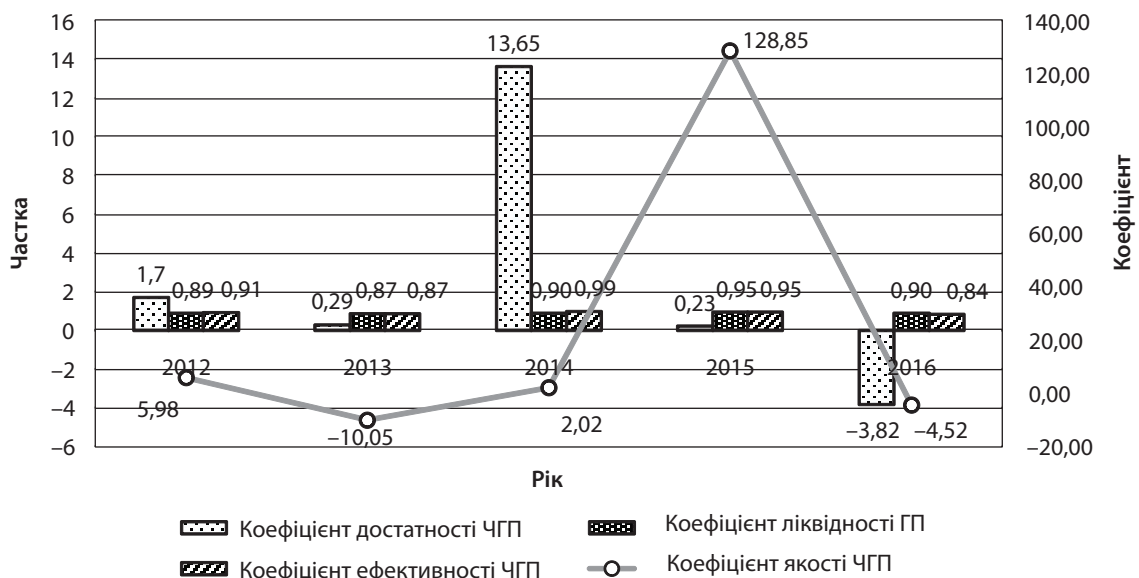

Рис. 2. Оцінка відносних показників формування грошових потоків ТОВ «МЕГА ЛІНК» у 2012–2016 рр.

Джерело: розраховано на основі даних фінансової звітності.

Планування ефективної стратегії сталого розвитку на пряму залежить від ефективності управління грошовими потоками та досконалості методики проведення їх аналізу. У зв'язку з цим обрана методика повинна бути повною та водночас інформативною, але не перевантаженою великою кількістю малозначущих показників.

На нашу думку, аналіз руху грошових потоків повинен включати такі стадії:

- ✦ аналіз ліквідності балансу за конкретний період;
- ✦ оцінку валових вхідних і вихідних грошових потоків;
- ✦ коефіцієнтний аналіз, який складається з коефіцієнта достатності чистого грошового потоку, коефіцієнта якості чистого грошового потоку, коефіцієнта ліквідності грошового потоку та коефіцієнта ефективності чистого грошового потоку.

Проведення аналізу в такій послідовності дозволить оцінити стан формування грошових потоків, рівень достатності для досягнення сталого розвитку, з'ясувати типові проблеми, які виникають у процесі невмілої організації руху грошових потоків, та використати розрахунки для виявлення резервів оптимізації й підвищення ефективності тактичного планування грошових потоків підприємств. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Фінансовий аналіз: навч. посіб./М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Припуляк та ін. Київ: КНЕУ, 2014. 474 с.
2. Бланк І. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. Киев: Ника-Центр; Эльга, 2010. 496 с.
3. Бочаров В. Аналіз грошового потоку. Фінансовий ринок України. 2011. № 10. С. 23–24.
4. Гудзь Ю. Аналіз грошових потоків підприємства при формуванні стратегії зростання економічного потенціалу. Економічний аналіз. 2013. Т. 12. № 3. С. 100–104.
5. Заревчачка Т. В. Аналіз руху грошових потоків у процесі управління ефективністю діяльності малих підприємств. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 7. С. 141–145.
6. Кириченко І. Фінансовий аналіз в інформаційній системі управління грошовими потоками підприємства. Вісник КНТЕУ. 2003. № 2. С. 95–100.

7. Мельничук Т. А. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Управління розвитком*. 2013. № 16. С. 73–74.

8. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 536 с.

9. Нестеренко С. С. Ефективність управління оборотним капіталом підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2012. 20 с.

10. Рясних Є. Г. Основи фінансового менеджменту: навч. посіб. Київ: Скарби, 2003. 238 с.

REFERENCES

- Bilyk, M. D. et al. *Finansovyi analiz* [Financial analysis]. Kyiv: KNEU, 2014.
- Blank, I. A. *Upravleniye finansovoy stabilizatsiyey predpriyatiya* [Management of financial stabilization of the enterprise]. Kyiv: Nika-Tsentr; Elga, 2010.
- Bocharov, V. "Analiz hroshovoho potoku" [Cash flow analysis]. *Finansovyi rynek Ukrainy*, no. 10 (2011): 23-24.
- Gudz, Yu. "Analiz hroshovykh potokiv pidpriemstva pry formuvanni strategii zrostantia ekonomichnoho potentsialu" [Analysis of cash flows of an enterprise when forming the strategy of growth of economic potential]. *Ekonomichnyi analiz*. Vol. 12, no. 3 (2013): 100-104.
- Kyrychenko, I. "Finansovyi analiz v informatsiinii systemi upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva" [Financial analysis in the information management system of cash flows of the enterprise]. *Visnyk KNTEU*, no. 2 (2003): 95-100.
- Melnichuk, T. A. "Metodychni pidkhody do analizu hroshovykh potokiv pidpriemstva" [Methodical approaches to the analysis of cash flows of the enterprise]. *Upravlinnia rozvytkom*, no. 16 (2013): 73-74.
- Mnykh, Ye. V., and Barabash, N. S. *Finansovyi analiz* [Financial analysis]. Kyiv: KNTEU, 2014.
- Nesterenko, S. S. "Efektyvnist upravlinnia oborotnym kapitalom pidpriemstv" [Efficiency of working capital management of enterprises]: *avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2012.
- Riasnykh, Ye. H. *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Fundamentals of Financial Management]. Kyiv: Skarby, 2003.
- Zarevchatska, T. V. "Analiz rukhu hroshovykh potokiv u protsesi upravlinnia efektyvnistiu diialnosti malykh pidpriemstv" [Analysis of cash flow in the process of managing the effectiveness of small enterprises]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 7 (2011): 141-145.